

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

תוכן

- א. יהא שמיה רבא מברך בהרדי 1.....
- ב. כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן 1.....
- ג. הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית ... לא רצה ... מבליע ליה דמי אתרוג בלולב ... לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ 2.....
- ד. ואם מסר יאמר הרי מעות הללו יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי 4.....
- ה. במה דברים אמורים בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר אפילו בכחצי איסר אסור 4
- ו. אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים ולירק בדרך אחד ... לערלה ולרבעי ולשביעית 5.

דף לט.

א. יהא שמיה רבא מברך בהרדי

"יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי" שבעניית הקדיש הוא תרגום של יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים, לכן אין להפסיק בין יהא שמיה רבא למברך שלא להפסיק באמצע המאמר, ומכל מקום אצל בנשימה אחת¹. וגם בין יהא שמיה לרבא, אין להפסיק².

ב. כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן

כל המצות מברך עליהם עובר כלומר קודם לעשייתן³.

לפיכך בהנחת תפילין צריך לברך על התפלה של יד אחר הנחה על הקיבורת, קודם קשירתם, שקשירתם זו היא עשייתן וקודם לכן לכתחילה אין ראוי לברך שהרי קודם דקודם וצריך לקרב הברכה לעשיית המצוה בכל מה דאפשר. וכן בשל ראש, קודם שמהדקן בראשו כי ההידוק הוא מצות הקשירה. וצריך גם כן ליזהר שיהיה הברכה אחר שמונחים על הראש לא כאותן שמברכין

¹ שו"ע ונו"כ נו א

² מ"ב שם ד

³ או"ח כה סעי' ה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

בעודם בידם דא"כ הו"ל קודם דקודם⁴. ובדיעבד יברך אפילו אח"כ שהי מצוה שמתמשכת על היום⁵.

ומטעם זה היה נכון שמברך קודם נטילה, על נטילת ידים, אך נהגו שלא לברך עד אחר נטילה, משום דפעמים שאין ידיו נקיות, ומפני כך מברכין עליהם קודם נגוב, שגם הנגוב מן המצוה, ומקרי עובר ואם שכח לברך עד אחר נגוב, מברך אח"כ⁶. ואינו דומה לשאר ברכות שעל מצוה דקי"ל שאם לא בירך מתחלה שוב אינו מברך אח"כ. ששונה כאן שלא היה ראוי לברך מקודם משום שפעמים שאין ידיו נקיות, אבל אם כבר בירך המוציא כתבו הפוסקים ששוב אינו מברך על נט"י. ויש לזהר במה שנוהגין איזה אנשים שאומרים שאו ידיכם וממשיכין הדבר מלומר ענט"י עד לאחר הנגוב שלא כדין עושין⁷.

וכן בהפרשת תרומות ומעשרות והפרשת חלה מברך קודם שיפריש⁸, שכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן. ובלבד שכבר מוכן להפריש שלא יהא עובר דעובר.

ודוקא אם אין רוצה לקרוא שם בפה רק ע"י ההפרשה נקבע לשם תרומה במחשבה, אבל אם רוצה לקרות לה שם מברך אחר ההפרשה, קודם שיקרא לה שם.

ואם הפריש וקרא עליהן שם תרומה ולא בירך שוב אינו מברך ואסור לדבר בין הברכה לההפרשה.

י"א שברכת על המילה צריך לברך קודם המילה כדן כל הברכות שמברכין עובר לעשייתן, ויש מזהלים שמברכים בעת החיתוך⁹, שמכיון שמסיימים הברכה בגמר החיתוך הרי זהו עובר לעשייתן, וכן גמר המצוה הוא הפריעה, וא"כ אף אם יחתוך קודם הברכה, עדיין הוא עובר לעשייתן. ואם הפורע הוא אחר יכוין לצאת בברכת המחתך.

ג. הלזקה לזלב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לפי

שאינ רשאי ללזקחו בשביעית ... לא רצה ... מבליע ליה

דמי אתרוג בלזלב ... לפי שאין מוסרינ דמי פירות

שביעית לעם הארץ

⁴ או"ח כה ה

⁵ מ"ב שם כו

⁶ או"ח קנה יא

⁷ מ"ב שם ס"ק מד

⁸ רמב"ם ודרך אמונה תרומות ב מזז ומעשר פ"א ה"טז שו"ע שלא עת פסקי חלה להרשב"א בסופו; ה"ל חלה שבתשב"ץ ה"ב סי' רצא סופ"ו

⁹ עיין ערוה"ש רסה סעי' י

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

כשם¹⁰ שאסור לעשות סחורה בפירות שביעית או לשמרן, כך אסור לקנות פירות מעם הארץ¹¹, לפי שאין מוסרין דמי שביעית ואפי' דמים שנתפסו בקדושת שביעית לעם הארץ, ואפילו כל שהוא, שמא לא יאכל אותן בקדושת שביעית. וי"א¹² שפחות מכחצי איסור מותר למסור לו, דדבר מועט כזה לא חיישי' שיעשה בהן סחורה או שישמרם עד אחר הביעור.

אבל בהקפה מותר ליקח מע"ה שאז אין נתפס הדמים בקדושה, ואין מוסר לו דמי שביעית¹³.

הקונה לולב הדס (עיון הערה באיזה אופן אין בהם קדושת שביעית¹⁴) וערבה מעם הארץ בשביעית יבקש ממנו שיתן לו אתרוג מתנה, שהרי אין יכול לקנותו מהע"ה שהרי אין מוסרין דמי שביעית לע"ה,

ואם לא נתן לו מבלוע לו דמי אתרוג בדמי לולב, שימכור לו הלולב ביוקר עד שיתן לו האתרוג במתנה¹⁵.

¹⁰ רמב"ם ודרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה י יא

¹¹ דחיישי' שהע"ה יעשה בהן סחורה או שישמרם יותר מהשיעור המותר ועובר משום לפני עור

¹² ריטב"א בסוכה שם ורמב"ן בפ' בהר ומובא ג"כ בתוס' חדשים בפ"ט דשביעית וכן בחזו"א שביעית סי' י' סק"ה

¹³ חזו"א שביעית סי' י' סק"ה

¹⁴ בלולב נחלקו הפוסקים דעת הרבה ראשונים דלולב הואיל ועומד למטאטאות בו את הבית הו"ל הנאתו וביעורו שוה ויש בו קדו"ש אבל ביעור אין לו שמתקיים בארץ ולשיטתם מיירי כאן בלולב של ששית שנכנס לשביעית ובלולב הולכין אחר הנטה וכאן ל"ש הנטה ולא נתפרש שיעורו כמה צריך שיהא גדל בשביעית אבל דעת הרמב"ם ועוד ראשונים דלמסקנת הגמ' הולכין גם בלולב אחר רוב עצים שעומדים להסקה ואין בו קדו"ש והמהרי"ל דיסקין וצ"ל המובא בשו"ת צי"ץ הקודש ח"א סי' ט"ו הורה להחמיר בזה וכ"כ בשו"ת אז נדברו ח"ד סי' נ"ז שכך היה מורה החזו"א וצ"ל, ובדרך אמונה שם הכריע שבזמנינו שאין דרך לעשות מטאטא מלולב אפשר דלכו"ע אין בו קדו"ש, ובענין הדסים מכיון שהם מיני בשמים שאין ראוי אלא לריח הוא בעיא דלא איפשיטא בירו' אם נוהג בו קדו"ש או לא ויש להחמיר וכ"כ משנה ראשונה פ"ז מ"ז וכ"כ באמרי בינה ח"א בשו"ת סי' י' ד"ה והנה וכו' ד מרכה"מ פ"ז הי"ד לפ"ד רבנו וכן בתפא"י פ"ז מ"ב וכו' בחזו"א שם ד"ה ובתשובת ועיון דרך אמונה - ציון ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ז ס"ק רכב שכתב "וכן ראיתי למרן ז"ל שהחמיר שלא לקחת הדסים ממשומר כמנהגו שנהג להחמיר לעצמו במשומר וגם משום איסור סחורה אך שמעתי שצידד להקל בזה [וכ"כ בס' צי"ץ הקודש ח"א סי' ט"ו בשם מהרי"ל דיסקין ז"ל] ואולי משום שבזמנינו אין רובן עומדין לריח אלא למצוה או לנוי וצ"ע" ובערבות לכ"ע אין בו קדו"ש ומ"מ אם נזרעו בשביעית להחוששים לדעת הראב"ד לעיל בפ"ד המ"ז דאסור נעבד יש לחוש גם בזה.

¹⁵ ואם שימר את האתרוג נחלקו רבותינו דדעת ר"ת ועוד ראשונים שאם שימר נאסרין הפירות באכילה וגם ליתנם לבהמתו אסור, ואפשר שאם הפקיר אח"כ מה שנגדל בעת השימור אסור ומה שנגדל בעת שהפקיר לא נאסר אלא מחמת התוספת האסור המעורב בו ואם הפקיר אח"כ ורבו הנגדולין של ההיתר הוזר להתירו ומשומר של גוי מותר גם לדעת ר"ת אבל דעת רבנו ורש"י ורמב"ן דמשומר אין נאסר באכילה ולמעשה אפשר לסמוך על המקילין, ומי שיכול להחמיר תבא עליו ברכה. דרך אמונה שמיטה ד קפד

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הרף היומי

מסכת סוכה

וכל זה בסתם ע"ה¹⁶ אבל מן החשוד אסור ליקח, ואפי' לולב אין לוקחין ממנו כיון שיש בו זיקת שביעית שאסור לעבדן בשביעית.

לפיכך אתרוגים של שנת השמיטה יש ליוזר בהם בכל דיני קדושת שביעית, ואסור לעשות בהם סחורה, אולם אם אין המוכר רוצה לתנו לו במתנה, רוצה לקנותו, בשעת קנייתו יש לשלם עליו בהבלעה, ע"י שיקנה אצל המוכר שאר מינים שאין בהם קדשות שביעית כמו שנתבאר ללגבי הלוקח מעם הארץ, וכהיום נוהגים בעלי הפרדסים למכור אתרוגיהם ע"י "אוצר בית דין", ובכך אין צריך לשלם בהבלעה, כי התמורה שמקבלים מהקונים הוא עבור שכר טורח הפועלים ולא תמורת הפירות¹⁷.

ד. ואם מסר יאמר הרי מעות הללו יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי

אם מסר מעות לעם הארץ כגון ששכח ומסר לו, יאמר חבר זה שמסר לו הרי מעות הללו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי שאינם של שביעית, ויכנסו הפירות לקדושה תחתיהן ששביעית תופסת דמיה, שדמי שביעית אפשר לחללן ויורד קדושתן ובא חבר זה ואוכל הפירות הללו שחילל עליהן בקדו"ש, ועי"ז הציל את הע"ה מהאיסור. ואף על גב שמחלל שלא מדעתו דזכות הוא לו שלא יכשל.

ודוקא כשמחלל על שוין אבל אבל אינו מספיק שיחלל על שוה פרוטה,

אבל אסור למסור לע"ה לכתחלה על סמך שיחלל אח"כ, דחיישי' שמא יפשע או יאנס ולא יחלל ועוד טעמים, ואין להקל בזה כלל.

דף לט:

ה. במה דברים אמורים בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר אפילו בכחצי איסר אסור

¹⁶ לפי מה שמסביר בחו"א סי' י' סק"ב בדברים שיש בהן איסור זריעה אין לוקחין מחשוד ומשמע שם דאפי' של ששית אם הם דברים שאסורין בזריעה ובעבודה אין לוקחין מהם

¹⁷ עיין חו"א שביעית סי' י"א סק"ז בארוכה.

להצטרפות להלכות הרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

מה שנאסר למסור מעות לעם הארץ¹⁸ אינו אלא בזמן שהיה מוכר פירות שביעית שיש מהן משומרין ואפי' אין יודעים אם הוא שמרן או לא אסור לקנות ממנו כגון תאנים ורמונים וכיוצא בהן¹⁹. וי"א²⁰ דדוקא בידוע ששדה זו היתה משומרת בגדר ופתח נעול, שנחשד זה שאינו מפקיר והערמה הוא שעושה שמוכרן על יד על יד אסור, אבל אם אינו ידוע דינו כחזקתן מן ההפקר.

אבל היה מוכר פירות שחזקתן מן ההפקר או שראה חבר שנתלקטו מן ההפקר ולא הי' ע"ה זה שומרן ה"ז מותר ליקח ממנו מעט, כדמי שלש סעודות בלבד, כלומר שיוכל לקנות בדמים אלו ג' סעודות משום כדי חייו של מוכר כגון לחם ויין, דשמא צריך הוא לסעודת שבת וכיון שהותר בערב שבת הותר לכל ימות השבת. אבל יותר מג' סעודות חוששין בע"ה שיעשה בהן סחורה.

ו. אתרוג שוה לאילן בשלשה דרנים ולירק בדרך אחד ... לערלה ולרבעי ולשביעית

אתרוג: כיון שראוי הוא לאכילה יש בו קדושת שביעית. אלא שנחלקו הראשונים אם הולכים בו אחר הנטה (משעה שמגיע פרי האתרוג לגודל 'פול') כשאר אילנות, או אחר לקיטה²¹ (כדין ירק, הואיל וגדל על כל מים), ולמעשה נוהגים להחמיר כשני השיטות²².

ולכן בין בהנט בששית ולקיטתו בשביעית או שחנט בשביעית ולקיטתו בשמינית יש בו דין קדושת שביעית, וכל שכן כשהחנטה והלקיטה היו שניהם בשנת השמיטה. וצריך לנהוג בהם כמבואר לעיל.

¹⁸ רמב"ם ודרך אמונה שם הלכה יב

¹⁹ ודעת הרמב"ם שהפירות עצמן מותרין באכילה. חזו"א שביעית סי' י' סק"ה

²⁰ רש"י בסוגיין, ולהסוברים דמשומר אסור באכילה (ר"ת בתוס' סוכה שם ורו"ה שם) מפרשים כאן דאסור לקנות ממשומר משום דאסור באכילה.

²¹ עיין רמב"ם פ"ד מהל' שמיטה ויובל הי"ב ופ"א מהל' מעשר שני ה"ה ובראב"ד שם ובנו"כ, ודעת רש"י ותוס' ר"ה ט"ו ע"א וביאור הגר"א יו"ד סי' של"א ס"ק קצ"א כהראב"ד דאזלינן בתר הנטה בלבד, וע"ע סוכה פ"ט ע"א ותוס' קידושין ג' ע"א ד"ה מה, וע"ע פאת השלחן דיני מעשר סי' י"ג ודיני שמיטה סי' כ"ב ובפ"י בית ישראל שם סק"ט, שו"ת הר צבי ח"ב סי' קי"א, שו"ת אז נדברו ח"ד סי' נ"ז - ס'.

²² חזו"א שביעית סי' ז' סוסק"י, שו"ת שבה"ל ח"א סי' קע"ה, שו"ת אז נדברו שם, ובחזו"א שם בדינים העולים סי' ט' סקי"ז שלפיכך יש ללקוט אתרוג של מצוה של שישית קודם ר"ה דשביעית ולא ליכנס בפלוגתא דרבוותא.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

ומכיון שאסור להוציא פירות שביעית מארץ ישראל לחו"ל²³, אין להתיר להוציא בכמות מסחרית אלא בשעת הדחק ובמקום הפסד גדול, וכדי שלא יופסדו פירות שביעית באר"י מחוסר דרישה²⁴, ולהוציא לחו"ל באופן פרטי אתרוג אחד או שניים לכו"ע יש להקל²⁵, אם יוחזרו אח"כ לאר"י ויאכלו ויתבערו באר"י. ובכל אופן, גם אם הוציאו את האתרוגים לחו"ל באיסור, אין הם נאסרים ויוצאים בהם ידי חובת המצוה²⁶.

אתרוג המשומר כלומר מפרדס שמור בגדר ופתח נעול, מי שיכול להחמיר שלא לקחתו תבא עליו ברכה²⁷, והנעבד יש לזהר שלא לקחתו לצאת בו ידי חובה שיש לחשוש לשעת הראב"ד ודעימיה שאסור הפרי באכילה וממילא פסול הוא למצוה.

ויש לזהר לאחר סוכות לשמור על קדושת האתרוג ולא להפסידו בידים או לשנות מדרך אכילתו, ואסור לנעוץ בו עפרון הרחה לעורך ברכת הבישמים במוצאי שבת כדרך שנוהגים רבים באתרוגים של שאר השנים.

לולב בזמנינו לרוב השיטות אין בו כלל שקדושת שביעית.

הדס יש שהחמירו לחשוש בהם לקדושת שביעית ולא לקנות משמור ונעבד אך המנהג להקל.

ערבה אין בה קדושת שביעית לכולי עלמא, אולם יש מקום להחמיר בנעבד כיון שבקל אפשר למצוא אחרים.

²³ כמבואר במס' שביעית פ"ו מ"ה וברמב"ם פ"ה מהל' שמו"י ה"ג

²⁴ בחזו"א שביעית סי' י' סק"ו וסי' י"ג סק"ד כותב לאסור להוציא אתרוגים לסחורה בכל אופן שהוא, ועיין בשו"ת משנת יוסף ה"ב סימנים כ"ד – כ"ט כל השיטות בזה, ובשם שו"ת אבני קודש סוס"י ב' מביא מהגרש"ז בהר"ן זצ"ל שאמר שסיבת ההיתר דשאני זמננו מומן חז"ל שעתה רוב רובם של האתרוגים הם למצוה ולא לאכילה, ומש"ה אזל מיניה איסור הוצאה לחו"ל, ועיי"ש במושנ"י מה שהשיג על דבריו.

²⁵ בתשובות והנהגות ח"ב סי' תק"ס מביא מכתב מכת"ק של הגר"י מבריסק זצ"ל שביקש לשלוח לו אתרוג לחו"ל וביקש שיקנו לו האתרוג כבר באר"י שיהיה שלו, ובתשוה"נ מסיק דבודאי אם חוזר אח"כ לאר"י שפיר דמי, וכן מסיק להקל לשלוח אתרוג אחד או שניים לחו"ל בשו"ת משנת יוסף שם ומה טוב אם יחזיר האתרוג אחרי ההג' לאר"י

²⁶ חזו"א שביעית שם, שו"ת אנ"מ או"ח ח"א סי' קפ"ו

²⁷ דרך אמונה שמיטה ד קפד ובחזו"א שביעית סי' י' סוסק"ו כותב להתיר שמור ונעבד שאין הפירות נאסרים באכילה, אך מדבריו בסי' כ"ו סק"ד בסדר השביעית אות א' שאוסר הפירות שהבעלים לא הפקירום, ובאמת פלוגתא היא בראשונים עיין פאת השלחן סי' כ"ב ובבית ישראל שם סק"א, ולכן יש לחשוש לשיטות האוסרים ולא לקחת אתרוג שמור או נעבד, וכן מסיק בשו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' קכ"ט ושו"ת חשב האפור ח"א סי' כ"ב שכן המנהג בירושלים ת"ו עפ"י הגר"ש סלנט והגר"מ אריק זצ"ל שלא לצאת ידי חובה באתרוגים המשומרים או שנעבדה בהם עבירת שביעית משום שלא הוי 'לכם' וגם שלא להחזיק ידי עוברי עבירה. ועיין שו"ת אנ"מ או"ח ח"א סי' קפ"ו שהתיר אתרוגי היתר מכירה.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>